

Universitätsbibliothek Wuppertal

Annæi Senecæ Tvm Rhetoris Tvm Philosophi Opera Omnia

Quid in eo contineatur sequens pagina indicabit

Seneca, Lucius Annaeus <Rhetor>

M.DC.XLVI., 1646

Liber secundus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1509](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1509)

cet. Alioquin desinit præmium esse, cui necessitas iniungitur. Otium imperas animo non otioso. Tumultus exortus est. In me omnium civium diriguntur oculi: & adhuc, verum dicendum est, nihil mihi patria debet. Nunquam pugnavi, nisi coactus. Adhuc militia mea legis munus est. Athenienses abdicato vicerunt duce. Quantum interest! Ille abdicacionem virtute deleuit, ego merui.

EX LIBRO SECVNDO CONTROVERSIARVM.

DECLAMATIO I.

Adoptandus post tres abdicatos.

DIVES tres filios abdicavit, petiit à paupere unicum in adoptionem. Pauper dare vult: nolentem ire abdicat. Contradicitur.

Contr. i. lib 2.

DECLAMATIO. Nunquam futurum putavi, vt aut pater meus liberos odisset, aut dives concupisceret. Diu dubitavi, ille amicum tentaret, an hic filium. Ita nos pauperes sumus, qui habemus quod diuites rogent? Si immerito abdicavit, odi patrem, tot eiicientem innocentes: si merito, odi domum tot facientem innocentes. Amo æquè paupertatem ac patrem: vtrique assuevi. Non tibi per multos sulca liberos domus est: quanquam nec sic quidem debuisti dare. Tutior aduersus fortunam est, cui aliquid post damnum superest. Abdico, inquit, apparet, vnde venias. Vna inter nos disputatio est: iste me dignum putat beato patre, ego me meo. Diuitem, inquit, esse te volo. O me abdicandum, si talem patrem relinquo, Quid me videri velim, nescio. Innocentem? sed abdicor: nocentem? sed adoptor. Non vt in ceteris abdicacionibus, in mea potestate est non abdicari. Perditurus sum patrem, si abdicor: perditurus sum, si non abdicor. Quid interest, vtrum euicijar, an transferat? Et si parendum in omnibus patri, in

eo non parendum, quo efficitur, ne pater sit. Graue est, carere vnico: grauius eo, quem alius concupiscit. Non delectant ignoti seruorum domino greges, nec sonantia laxi ruris ergastula. patrem gratis amo. Necessè est vt timeam infelicem liberis domum. Non potest inuenire reconciliationis aptius tempus. diues filios quarit.

PARS ALTERA. Magnum, & hoc inter cetera paupertatis incommoda est, quod abdicationem filius non timet. Senatorium gradum census adscendit. Census equitem Romanum à plebe fecernit. Census in castris ordinem promouet. Census iudex in foro legitur. Facilius est paupertatem laudare, quàm ferre. Si emendati, inquit, fuerint liberi mei, habebò hunc cum illis. si perseverauerint, habebò pro illis.

EXTRA. Aridi neclamatores fidelius quos propofuerint colores tuentur. non enim alicuius sententiæ dulcedo subrepat, nullum schema sollicitat. Sic quæ malam faciem habent, sæpe pudicæ sunt: non animus illis deest, sed corruptor. GALLVS VIBIVS fuit tam magnæ olim eloquentiæ, quàm postea infantiæ. Cui hoc accidisse vni scio, vt ad insaniam non casu caderet, sed iudicio perueniret. Nam dum insanos imitatur, dum lenocinium ingenij furorem putat, quod simulabat, ad verum rededit. ORHO IVNIVS pater edidit quatuor libros colorum, quos bellè Gallio noster Antiphontis libros vocat: tantum in illis somniorum est. SYRIACVS contra Maximum Stertinium, à quo premebatur, cum comes eius fuisset, dixit: Per annos quindecim in officio tuo fui, dic quid peccauerim? Sed hæc est consuetudo vestra, iniuriam vocatis finem seruitutis.

DECLAMATIO II.

Iusiurandum mariti & vxoris.

VIR & vxor iurauerunt, vt si quid alteri accidisset, alter moreretur. Vir peregrè profectus est, misit nuncium vxori, qui diceret se decessisse. Vxor se precipitavit. Recreata, iubetur à patre virum relinquere. non vult. abdicatur. C. D.

Contr. 2. lib. 2.

DECLAMATIO. Dii immortales, qua debetis prudentia humanum genus regitis: effecistis vt illud non periculum amanti esset, sed experimentum. Hos diuidere vult Iocur, quos nec mors quidem diuidet. Moriar, inquit: habeo & causam, & exemplum. Quædam se maritorum rogis ardentibus miscuerunt: quædam anima redemerunt multorum suorum salutem, sollicitudine breui. Inter has puella viua numeratur. Assidue contentiones erant: Sine te vivere non possum. imo ego sine te. qui certantium exitus esse solet: iurauimus. Hic animus sine dubio iurantium fuit, vt viuere non didicerentur: cum illud quoque caueriat, ne morte diuiderentur.

PARS ALTERA. Non possum, inquit, relinquere virum. Quid non potest, quæ mori potest? Pæne dum falsæ mortis nuncium misit, veræ recepit. Potes sine viro pati. peregrinationem eius tulisti. Iureiurando iam liberata es casu proximo.

EXTRA. OVIDIUS NASO apud Arellium Fuscum magistrum suum, hanc controuersiam declamauit. Nam Latronis admirator erat. Latio in præfatione quadam dixit: Non vides, vt immota fax torpescat, & ignes exagitata restituat. Mollit viros otium, ferrum situ rubiginem ducit. Naso dixit:

*Vidi ego iactatus mota face crescere flammam,
Et rursus nullo concutiente mori.*

Hic autem dixit: Quicquid laboris est, in hoc est, vt vxorem à viro, & virum ab vxore diligi concedas. Necessè est deinde, vt iurare promittas, si amare permiseris. Eiusdem, Pauca nosti, pater, crimina: & litigauimus aliquando, & cecidimus: & fortasse, quòd non putas, peierauimus. Rogatus aliquando ab amicis suis, vt tolleret tres versus: petiuit inuicem, vt tres exciperet, in quos nihil illis liceret. Conscripterant illi quos tolli vellent, secreto: hic, quos tutos esse vellent. In vtrisque codicillis iidem versus erant: ex quibus primum fuisse narrabat Albinouanus Pedito, qui inter arbitros fuit,

*Semibouemq; virum, semiuirumq; bouem. Secundum,
Et gelidum Borean, e gelidumq; Notum.*

Ex quo apparet, summi ingenij viro non iudicium defuisse ad compescendam licentiam carminum suorum, sed

animum. Aiebat interim decentiorem esse faciem, in qua aliquis n̄uus esset.

DECLAMATIO III.

Raptor patrem non exorans.

LEX RAPTOR NISI ET SVVM ET RAPTA PATREM INTRA TRICESIMVM DIEM EXORAVERIT, PEREAT. Raptor rapta patrem exoravit, suum non exorat. Reum facit dementia. C. D.

Contr. 3. lib. 2.

DECLAMATIO. Quid contremiscis senectus? Quid lingua trepidas? Quid obtorpuistis oculi? Nondum est tricesimus dies. Ne tristiore quidem vultu expugnatam filiae pudicitiam tulit. Nimis cito exoratus est. Ne omnia vitia eius ab adolescentia repetam, virginem rapuit, patrem accusat. Hoc intra triginta dies. Putas me accusatori permisurum, quod filio negavi? Miraris dubitare patrem? Lex ipsa inter mortem & nuptias dubia est. Semper enim sibi omnia licere credidit: nihil me vquam rogavit. Ignovit, inquit. ita aliquis ante me rogatus est? Demens sum. Vides: nimirum turpiter viuo. Legem ignoro, dies tuos non numero. Demens, inquis, es. Potest aliquis ignoscere, sic roganti? Deliberabo cum amicis, deliberabo cum propinquis. Me miserum, quam p̄ne promisi! O me miserum quod tantum triginta diebus irasci possum! Quid mirum, si citius illum exorasti? facilius est donare iniuriam, quam crimen. Procede in medium senex, cuius misericordia crudelis sum. Iam, inquit, angustum tempus est, & tibi valeat accusare? Sic aliquis exorat? sic deprecatur? Apparet te nunc primum rogare. Quid enim tanquam demens egisti? Non sum exoratus: nondum transiit tempus, etiamnum exorari possum. Quam iniquum est, nondum esse me nocentem, & iam reum.

PARS ALTERA. Me miserum, pater. ir̄e tuae detractum est nihil, tempori autem multum. Infelicior sum, quam si neutrum exorassetem. Si servaturus es filium, iam tempus

tempus fuit : si occisurus, iam tempus est. Prior rogatus est, qui magis timebatur.

DECLAMATIO IV.

Nepos ex meretrice susceptus.

ABDICAVIT quidem filium. Abdicatus se contulit ad meretricem, & ex ea sustulit filium. ager ad patrem misit. cum venisset, commendavit ei filium, & decessit. Pater post mortem illius in adoptionem recepit nepotem. Accusatur ab altero filio dementia. C. D.

Contr. 4. lib. 2.

DECLAMATIO. Dementia in me noni generis arguitur : sanus eram, si non agnoscerem meos. Expectabam, ut aliquis pro abdicato rogaret. Nemo audebat propinquorum, fratre cessante. Deficientis spiritus in aduētum meum sustinebatur. Intraui iam cadentes oculos ad nomen meum erexit, fugientemque animam retinuit. In sinu meo & filium, & animam deposuit. Nunciatum est mihi, in ultimis esse filium : nec hoc à fratre.

PARS ALTERA. Pater istius incertus est. bene cum ipso ageretur, si & mater. Incidit in meretricem, inter cetera malam & fœcundam. Mulier, nescio, aduersus patrem iniuriosior sis, quòd abstulisti illi hæredem, an quod dedisti. Adoptavit eius filium, propter quam eiecerat suum.

DECLAMATIO V.

Torta à tyranno pro marito.

TORTA à tyranno uxor nunquid de viri tyrannicidio sciret, perseveravit negare. postea maritus eius tyrannum occidit. intra quinquennium non parientem, sterilitatis nomine dimisit. Agit illa ingrati.

Contr. 5. lib. 1.

DECLAMATIO. Eas nuptias tyrannicidium didu-

xit, quas non diduxit tyrannus. Trahebantur matronæ rapiebantur virgines: nullæ tunc videbantur feliciores, quàm quæ liberos non habebant. Suspiciatus est hunc tyrannus de tyrannicidio cogitare, siue isti aliquid excidit, siue non bene tegit vultus magna consilia; tamen de vxoris garrulitate queri non potest, cum sciat quemadmodum taceat. Imposita in eculeum, sapius ad absentem virum respexit, quàm ad præsentem tyrannum. Explicatur totus aduersus infelicem foeminam tyrannicæ crudelitatis apparatus: & illa instrumenta, virorum quoque animos ipso visu frangentia, ad excutiendam muliebris pectoris scientiam proponuntur: Verberibus corpus abrumpitur. Nescio Respublica, an tibi liberos ista mulier datura sit: tyrannicidam dedit. Miratus, si transit quinquennium inter vxorem tortam & virum occupatum? Scissum corpus flagellis, igne adustum, tormentisque conuulsum? Ignoscetis puo mulieri, si dixerò, Fessa est. Quid tyrannicidio gloriaris? Facilius est tyrannum occidere, quàm sustinere. Verbera, laminae, eculci, quicquid antiqua sæuitia inuenerat, quicquid adiecerat noua, quid amplius dicam? & tyrannus torquebat, cum de tyrannicidio quareret. Num ptemit censum onerosa sumptibus, & (vt seculi mos est) in deterius luxu fluente muliebris ambitio certamine mutuo, vsque in publica damna priuatis insanit? Nunquid gemmas & ex alieno litore petitos lapillos? Expecta, potest parere. Non respondet ad certam diem foecunditas. Sui iuris rerum natura est. Vtrum puras tuum mirandum esse tyrannicidium, an huius silentium?

PARS ALTERA. Ego torta suam, merito obiceres, nisi te vindicasset: etiam si scisti de tyrannicidio viri, nec indicasti, non est beneficium, scelus non facere. Deinde nec scisti. non enim tibi indicauit. Nec tam magnum consilium, virilibus quoque animis graue, commisi muliebri garrulitati: quæ id solum potest tacere quod nescit. Quo tempore vxor torta est, nihil adhuc de tyrannicidio cogitabam: postea cogitauit. Et hæc ipsa mihi cogitandi causa fuit, vxoris vltio. Si quod audierat tacuit, non beneficium est, sed fides.

EXTRA. L. VINITIVS, quo nemo ciuis Romanus in agendis causis præsentius habuit ingenium. Quicquid longa

longa cogitatio illi præstatura erat, prima intentio animi dabat. Ex tempore causas agebat: sed non desiderabat hanc commendationem, ut ex tempore agere videretur. De hoc eleganter dixit diuus Augustus: L. Vinitius ingenium in numerato habet.

DECLAMATIO VI.

Pater & filius luxuriosi.

QUIDAM luxuriante filio luxuriari cœpit. Accusatur à filio dementia. C. D.

Contr. 6. lib. 2.

DECLAMATIO. Accusator meus intra se contrarios habet affectus. Cupit reum damnari, crimen absolui. Sed tu senex, inquit, hoc dicis: luxuria tua serius cœpit, citius desinet. Quidam summum bonum dixerunt voluptatem. Nihil est mihi opus præcipientibus. Habeo exemplum. Ostendi tibi luxuriam, quam in te non videbas. Ebrietatem patri obiicit ebrius.

PARS ALTERA. Adolescens luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit? Nemo vitia quia odit, imitatur. Quis imperator ob hoc de prælio fugit, ut bene pugnaret exercitus? Non coercet vitia, qui prouocat. Meam luxuriam patri imputabo. Non sub seuera fui disciplina, non sub bene institutæ domus lege, quæ posset adolescentis formare mores, & à vitiis ætatis abducere. Quodammodo ad luxuriam à patre præmissus sum. Madent cani unguento, & comestator senex nulli nimis luxuriosus, sed parum sanus videtur.

DECLAMATIO VII.

Peregrinus negotiator.

QUIDAM cum haberet formosam uxorem, peregrinè profectus est. In viciniâ mulieris peregrinus mercator migravit: rer illam appellauit de stupro, adiectis pretiis. Negauit illi. Decessit negotiator, testamento omnibus bonis eam reliquit.

redem: & adiecit elogium, *QVIA PVDICAM COMPERIT*.
Adit hereditatem. redit maritus: accusat adulterij uxorem
ex suspitione.

Controv. 7. lib. 2.

DECLAMATIO. Scram querelam detulit. Non accuso
 adulteram, nisi diuitem factam. Post tantos impudicitiae
 quaestus, si tacere possum, confitendum habeo, hac me cau-
 sa abfuisse. Tempus est de vxore marito credi. Ferat ma-
 trona oculos iacentes in terram: & aduersus officiosum sa-
 lutatorem, inhumana potius quam verecunda sit: longè
 ante suam impudicitiam ore, quam verbo neget. Nemo
 fortiter negantem iterum rogabit. Omnium bonorum he-
 res sola esto, quia corrumpi non potuisti, quia tam felici-
 ter pudicitiam custodisti. Tace paulisper nomen auctoris.
 Nunquam non testamentum viri creditur? Adeone iam
 omnis patientia seculi nostri abiit, vt aduersus querimo-
 niam viri, alieno teste defendatur vxor? Muliebrum vi-
 tiorum fundamentum auaritia est. Quae potest non time-
 re opinionem adulterij, potest non timere adulterium. Ex
 omni tupe conchylium trahitur, quo vestis cruentetur. In-
 felices ancillarum greges laborant, vt adultera tenui veste
 perspicua sit, eo nihil in corpore vxoris suae plus maritus,
 quam quilibet alienus peregrinusque agnouerit. Frustra
 testimabo esse indicia, si tantum qui rogat, comperit pudi-
 cam. Omnes te impudicam loquuntur, pudicam tantum
 vnus, & peregrinus. cui plus laudator quam accusator no-
 cet. Vxorem meam nusquam audiui pudicam in adulteri
 elogio. Deince in terram oculos, & aures tuas externorum
 vocibus claude. Sibi quisque pro te neget. Pudicam ille
 dixit, ego impudicam. Puto, plus creditis ciui, quam pere-
 grino: marito, quam adultero. Ipsum elogium corruptoris
 animo scripsit: *QVIA PVDICAM*, inquit, *COMPERI*,
 quodd nulli praeter me contigit.

PARS ALTERA Formosa est, hoc natura peccauit. Si-
 ne viro fuit, hoc maritus peccauit. Appellata est, hoc alius
 peccauit. Negauit, hoc pudice. Heres relicta est, hoc felici-
 titer. Hereditatem adijit, hoc consulto fecit.